

Pjesnik započinje svoj spjev izjavom da je u mladosti pisao o ljubavi, a odsad će pjevati o ratu, kojim su Turci zadali Europi veliku žalost. Moli Djevicu Mariju za pomoć, da dade jakost njegovu peru, ali i desnici, da se uzmogne hrabro boriti za kršćanske vrijednosti. Nakon toga započinje spjev naslovom *Hištorija* (što je zapravo *Del prvi*, pjevanje prvo): Bog je pogledao na svijet i vidio da je sav ogrezao u zlu; izopačili su se Ugri te među njima nema više sloge, ne poštuje se Bog, upali su u grijeh i opačine. Bog se srdi i poziva arkandela Mihalja da kazni Ugre koje je izveo iz Scitije, kao nekoć Židove iz Egipta, i dao im zemlju kojom teku med i mlijeko, ali Ugri su postali nezahvalni. Šalje arkandela u pakao da oslobodi najljuću furiju Alektu i da zapovjedi neka ode u Carigrad k turskom caru i potakne ga na rat protiv ugarske zemlje, a kad ona pretrpi teške jade, pokajat će se za grijeh. Furija uzima lik Sulimanova oca Šelina (Selima) te mu u snu naređuje da krene u rat na Ugarsku. San potvrđuju vijesti iz Budima, od budimskog vezira Arslana, koji piše da su kršćani kukavice i da su nesložni, da im je vojska slaba i da treba krenuti u rat protiv njih. Caru predlaže rat. Nakon toga slijedi opis tatarske vojske na čelu s Delimanom, koji je zaljubljen u carevu kćer Kumilu, koju su udali za Rustema. Slijedi Petrovo razmišljanje o ljubavi. Druga je vojska arapska s petoricom vođa: najpoznatiji je Amirašen, na konju Karabulu, zatim Olinde, Hamvivan, sin sirskoga kralja Menetana, Demirhan, i njegov brat Alderan. Ni Aleksandar nije imao toliko vojske. Slijede mameluci s Kair-begom, turski narodi, narodi iz pokorene Europe – golemo mnoštvo. Zatim još Čirkasi s Ajgaš-pašom, zatim Zagatari, Tatari iz daleke Scitije pod vodstvom Tamberlana. Ova vojska nalikuje crnim oblacima koji su pokrili zemlju. Teško onom prema kome krenu.

Obside Figecke

Del prvi

Ovo¹ ja, kî prvo u mojoj mladosti
nastojah marlivo v ljubave kriposti,
suprotstah batrivo² vsakoj okornosti³,
sad ću spivat pravo Marča⁴ batrivosti⁵.

Vridno j' da se spiše⁶ turska vela zmožnost⁷
i kî zdržat⁸ smiše Sulimana strašnost,
kî no⁹ se vputiše pod ljutu srditost,
kojom zaval¹⁰ biše vsoj Evropi žalost.

-
- ¹ ovo – evo
² batrivo – hrabro
³ okornosti – okrutnosti, nemilosti
⁴ Marča – Marsa, rimskoga boga rata
⁵ batrivosti – hlabrosti
⁶ spiše – opiše
⁷ zmožnost – moć, snaga
⁸ zdržat – zaustavit
⁹ kî no – koja
¹⁰ zaval – zadao

Muža, kâ venčena nisi javorikom¹¹
nit kitja zelena nikakovom dikom,
nego si krunjena slavnih dobrot žitkom¹²,
zvrh zraka sunčena svitlostjom velikom.

Ti Mati Devica, kâ rodi Gospod'na,
nebeska kralica, vsakim dobrim plodna,
bud' mi pomoćnica da vikom¹³ ugodna
spravi¹⁴ mâ desnica, negda Turkom škodna¹⁵.

Daj i peru jakost da pravadno spiše¹⁶
tvoga Sina vernost, koju ov imiše,
koga slavim stalnost¹⁷, kî i umrit htiše
za njegovu zmožnost¹⁸, kû zvišit¹⁹ želiše.

Daj, ime kî²⁰ i sad njegovo nosimo,
z istoka na zapad skoro²¹ pronosimo,
poganski srd i jad²² slavno obnosimo²³,
sluge tvoga nikad glasa ne vgasimo.

¹¹ javorikom – lovorom

¹² žitkom – životom

¹³ vikom – uvijek

¹⁴ spravi – priredi, spremi

¹⁵ škodna – štetna, pogubna

¹⁶ spiše – opiše

¹⁷ stalnost – vjernost

¹⁸ zmožnost – moć, snagu

¹⁹ zvišit – uzvišit

²⁰ kî – koji

²¹ skoro – brzo

²² srd i jad – bijes i zlo

²³ obnosimo – podnosimo

Historija

1.

Bog vsegamogući²⁴ negda j' pogljed vrgal²⁵
vprivši na svit oči u zemli zagljedal,
iz Ugri vonjući²⁶ ča je grih udelal,
koga Ježuš mrući²⁷ beše priprovedal.

2.

Med njima on vidi odurnu nestalnost²⁸,
ishodeću z jidi²⁹ vsagdanju nesložnost,
vsakojakih udi³⁰ iskati nasladnost,
a Bogu cić ljudi kazati pokornost.³¹

²⁴ vsegamogući – svemogući

²⁵ pogljed vrgal – pogledao je

²⁶ vonjući – smrdljivi (grieh)

²⁷ mrući – umirući

²⁸ nestalnost – izdaja

²⁹ z jidi – s otrovima

³⁰ udi – udova (ljudskoga tijela)

³¹ pokornost – odanost

3.

Svoje sveto ime malokrat³² svećeno³³,
manje križa brime Sina precinjeno,
riči Božje sime ne buduć hvaljeno,
prez cene i štíme³⁴ vopak³⁵ preminjeno.

4.

Vsako zlo činjenje, vere suprotivnost³⁶,
zlobe ponavljanje, skupost³⁷, nenavidost³⁸,
spačno³⁹ govorenje, z nečistoćum bludnost,
i z tolvajstvom⁴⁰ pitje, rasteć ljudomornost⁴¹

5.

Ne vide svetnika⁴² niti glasa postu,
vbogih stanovnika niti krova gostu⁴³,
ni betežnim lika⁴⁴, neg silu i prostu⁴⁵,
ne mnidu⁴⁶ da čeka nagla smrt napoštu⁴⁷.

³² malokrat – rijetko kada

³³ svećeno – čašćeno

³⁴ štíme – glasa, poštovanja

³⁵ vopak – naopako

³⁶ vere suprotivnost – protivljenje vjeri

³⁷ skupost – škrtost, pohlepa

³⁸ nenavidost – zavist

³⁹ spačno – pokvareno

⁴⁰ tolvajstvom – lopovština

⁴¹ ljudomornost – ubojstvo

⁴² svetnika – blagdana

⁴³ niti krova gostu- ne poštuju putnike, goste

⁴⁴ ni betežnim lika – niti bolesnima lijeka

⁴⁵ silu i prostu – silnika i slobodnjaka

⁴⁶ ne mnidu – ne razmišljaju

⁴⁷ napoštu – hotimice

6.

Bog, ova vidivši, srditi se poče,
Mihalja dozvavši arhangela k priče⁴⁸,
koji, pristupivši, od straha trepeće,
tad mu, rasrdivši, ove riči reče:

7.

»Pogljelj, slugo mudri, kak su prominjeni⁴⁹
dobri negda Ugri, iz Šcit⁵⁰ obraćeni,
v rimskoj pravoj veri vele ispaćeni⁵¹
i v vnojoj neveri ružno pogrjeni⁵².

8.

Po vsih svita stranah razgljedaj očima,
u vsih mojih stvarah najbolje dah njima⁵³:
[s] Šcitije⁵⁴ ih speljah z milošćom zavsima,
Sveta Duha podah narod on da ima.

⁴⁸ k priče – za svjedoka

⁴⁹ kak su prominjeni – kako su se promijenili (pokvarili)

⁵⁰ Šcit – od Skita, poganskoga plemena, nomada koji su živjeli u stepama između Dnjestra i Aral-skog mora

⁵¹ ispaćeni – pokvareni

⁵² pogrjeni – izopaćeni

⁵³ u vsih mojih stvarah najbolje dah njima – svoje najbolje dao sam njima

⁵⁴ [s]Šcitije – iz Skitije

9.

Kakono Židove iz Egipta speljah,
vnoge suprotive pred njimi obladah⁵⁵,
zvrh krvi njihove nigdir oblast ne dah⁵⁶,
pod strah i zastave⁵⁷ vsaka njima podah.

10.

Panoniju, vlast⁵⁸ mlikom i medom tekuću,
svakim dobrim žitkom⁵⁹ dadoh im cvatuću,
med vsim pako dikom krunih i milošću,
prošnjom vsakojakom dah pomoć želeću.

11.

V njih telu batrivom⁶⁰ dah srce najkrepče,
pred jednim Ugrinom⁶¹ deset bižecé teče,
tul'ko da čvrščinom tak se tvrd najt ne će,
kî pred njim kot vitrom kano prah ne leće.

12.

Njih sam zraka⁶² moga k slatkosti priučil,
Sina rojenoga v krščanstvo odlučil,
još kralja svetoga jesam jim izručil,
mir, pokoj orsaga⁶³ od njih nisam lučil⁶⁴.

⁵⁵ obladah – pobijedih

⁵⁶ oblast ne dah – ne dadoh da ih pobijede

⁵⁷ zastave – oblast

⁵⁸ vlast – zemlju

⁵⁹ žitkom – životom

⁶⁰ batrivom – hrabrom

⁶¹ Ugrinom – Ugrin, Mađar prvenstveno, ali i drugi narodi iz Ugarske (npr. Slovaci)

⁶² zraka – svjetlost

⁶³ orsaga – države, zemlje

⁶⁴ lučil – odvojio, napustio

13.

Gljedaj da za milost — ah, teško j' izreći —
za dužnu zahvalnost smiju me odvreći⁶⁵,
vsaku mi nevirnost kažu⁶⁶ ne srameći,
velu suprotivnost⁶⁷ sprot meni čineći.

14.

Žal mi j' da tuliko z njima negda činjah,
z ništar na veliko kada ih uzimah⁶⁸;
ah, vrime žestoko, da se z njih spominah,
vsih vik vikov priko da im se smilovah.

15.

Zato sad dokonjah⁶⁹ da ću ih skončati⁷⁰,
buduć da se sprozvah⁷¹ z njih nedostojnosti;
ah, kul'ko zamučah vsakih nesramnosti,
za kîh se skonjčivah⁷², kî vsa imam dosti.

⁶⁵ odvreći – odbiti, odbaciti

⁶⁶ kažu – pokazuju, iskazuju

⁶⁷ suprotivnost – protivljenje

⁶⁸ z ništar na veliko kada ih uzimah – uzvisio sam ih

⁶⁹ dokonjah – odlučih

⁷⁰ skončati – uništiti

⁷¹ sprozvah – spoznah, uvjerih se

⁷² se skonjčivah – od brige sam se uništavao

16.

Dakle, arhangele, pred pakal se spusti,
kâ j' najljuća dole, Furiju⁷³ ishusti⁷⁴,
da ide carevle strašne misli zdupsti⁷⁵,
z kîh Ugre ohole razdre nohtmi⁷⁶, usti⁷⁷.

17.

Ja pak poganinu pustit ću⁷⁸ batrivost,
z kôm stare⁷⁹ Ugrinu vsu njegovu kripost;
dotle Sulimanu zvrh njih dat ću zmožnost⁸⁰,
dokle se z zla vrnu⁸¹ i pogrde⁸² ludost.

18.

Kad budu molili, ne ću uslišati,
zvrh njih pogibeli hoću se smijati,
za tužbe i boli ništar ne hajati,
k veloj njih nevoli ne ću prigljediti.

⁷³ Furiju – Furija, starorimska božica osvete

⁷⁴ ishusti – izvući, ispustiti

⁷⁵ zdupsti – iskopati

⁷⁶ nohtmi – noktima, pandžama

⁷⁷ usti – ustima

⁷⁸ pustit ću – ostavit ću, otpustit ću

⁷⁹ stare – unište, zgaze

⁸⁰ zmožnost – pobjedu, snagu

⁸¹ vrnu – vrate

⁸² pogrde – prezru, ostave

19.

Dok se vtišim, ino⁸³ ne bude trpelo⁸⁴,
 čez treto kolino⁸⁵ trt ću ih⁸⁶ nemilo;
 ako tad obilno ne zboljšaju dilo,
 vik ih božastveno bude srdstvo⁸⁷ bilo.

20.

Ako se pak vrnu z grihov se kajajuć,
 vsu muku prešastnu⁸⁸ zabit⁸⁹ te radujuć,
 jô⁹⁰ onda Turčinu suprot njim vojujuć,
 jer se vsa povrnu⁹¹ iz njih njega bijuć.«

21.

Arhangel pomisli kako će to biti,
 zbog njih, kî nisu zli, poče ga moliti:
 »Gospod'ne, hoćeš li i prave robiti⁹²,
 cić hudeh⁹³ moreš li dobre umoriti?«

⁸³ ino – drugo

⁸⁴ trpelo – trajalo

⁸⁵ čez treto kolino – kroz tri generacije

⁸⁶ trt ću ih – uništavat ću ih

⁸⁷ srdstvo – bijes, srditost

⁸⁸ prešastnu – prošlu

⁸⁹ zabit – zaboravit

⁹⁰ jô – jao, joj

⁹¹ povrnu – vratit će se

⁹² robiti – uništavati, kažnjavati

⁹³ hudeh – zločestih

22.

Nato mu Bog čudno reče vsemogući:
»Na mê delo skrovno⁹⁴ tako li si vrući⁹⁵?
Ko buduć otajno, zaman greš zvidući⁹⁶,
dokle ti ni dano, kako Bog odluči.

23.

Zato i na verne bič⁹⁷ ću prepušćati,
al se večne rane nimaju bojati,
jer iz smrti telne pokoj ću njim dati,
dike vekivečne njima darovati.«

24.

Ne da odgovora jur arhangel veće,
z nebeskoga dvora udilj⁹⁸ k paklu leće,
nigdir razgovora ni pristanka ne će
do plamna rastvora⁹⁹, ki Alekti¹⁰⁰ peče.

⁹⁴ skrovno – tajno

⁹⁵ vrući – zabrinut

⁹⁶ zaman greš zvidući – uzalud pokušavaš spoznati

⁹⁷ bič – kazna

⁹⁸ udilj – odmah

⁹⁹ rastvora – uništenje, raspad

¹⁰⁰ Alekti – jedna od tri Erinije, božice osвете kod Grka; kod Rimljana Furija

25.

Sto lancih zvezana vse jednostručice
vidit je zmotana u zmajnoj lesice¹⁰¹,
sukrv, jad i pina¹⁰² z očiju joj stiče,
zriga se mrcina¹⁰³ čez to skotno¹⁰⁴ lice.

26.

Oh, da b' ju grišnikom bilo prij' viditi
i zalim bludnikom¹⁰⁵ ž njome govoriti,
reje¹⁰⁶ bi Bog Turkom moć htíl prepustiti,
tujim poglavnikom v našu zemlju priti!

27.

Tu Furiju ada arhangel razveže
ter joj zapovida da nigdir ne leže¹⁰⁷:
»Hič¹⁰⁸, hudobo ružna, Božja moć te žeže,
da tva srd¹⁰⁹ odurna carsko srce zreže.

¹⁰¹ lesice – u lisičinama, uzima, verigama

¹⁰² sukrv, jad i pina – sukrvica, otrov i pjena

¹⁰³ mrcina – strvina

¹⁰⁴ skotno – životinjsko

¹⁰⁵ zalim bludnikom – zlim bludnicima

¹⁰⁶ reje – rjeđe, manje

¹⁰⁷ ne leže – ne počine

¹⁰⁸ hič – hitaj, požuri se

¹⁰⁹ srd – bijes, srdžba

28.

Srce Sulimana¹¹⁰, oružjem čestito,
strašnoga pogana, na vse zlo prignuto,
da se na Ugrina zdvigne jadovito¹¹¹
ter ga z gospodina vboži¹¹² stanovito.«

29.

Veselo iz pakla ta Furiija steče,
kot Megera¹¹³ zala vsuda se premeče¹¹⁴,
prij' neg kuga nagla v Carigrad doteče,
gdi se car speć¹¹⁵ kala¹¹⁶, tiho se dovleče¹¹⁷.

30.

Al da bi ga jadna na to brže zela
i da bi mu strašna sanak ne pomela,
staroga Šelina¹¹⁸ obraz je prijela,
kako otac sina vabit je začela:

¹¹⁰ Sulimana – Suliman, Sulejman II. Veličanstveni,
»zakonodavac« (1494–1566)

¹¹¹ jadovito – nemilosrdno, bijesno

¹¹² vboži – osiromaši (da od gospodara postane siromah)

¹¹³ Megera – jedna od furija

¹¹⁴ premeče – okreće

¹¹⁵ speć – spavajući

¹¹⁶ kala – spusti se

¹¹⁷ dovleče – dovuče se

¹¹⁸ Šelina – Selima I., cara, oca Sulejmana (1467. ili 1470–1520). Njime započinje najsjajnije razdoblje Osmanskoga carstva.

31.

»Mili sinko, spiš ti,« začé govoriti,
»a Božje milosti ne znaš promisliti,
da t' je dal k oblasti i k viteštvu priti,
nauk razumeti, bogactvo dobiti.

32.

Počivaš pokojno, ne gljedaš preda se,
gdi vrime oblačno Karola¹¹⁹ spuščá se;
znaj, ako spametno to ne proštima se,
vse zlo dokončano¹²⁰ pričekat ćeš na se.

33.

Veruj, sinko, meni, veruj sidoj glavi,
kaur¹²¹ te z vrimeni¹²² još lahko zadavi,
orsag tvoj zabrani¹²³ lasno¹²⁴ pod se spravi¹²⁵,
ar da b' bili složni, jaki su kot lavi.

¹¹⁹ Karola – odnosi se na Karla V. što je anakronizam –
Karlo V. je 1556. abdicirao.

¹²⁰ dokončano – odlučeno, namišljeno

¹²¹ kaur – kršćanin

¹²² z vrimeni – s vremenom

¹²³ zabrani – izabrani

¹²⁴ lasno – lako

¹²⁵ pod se spravi – pobijedi, podvrgne sebi

34.

Ovo j' čuti krike da se miril bude,
postav' ti zapričke¹²⁶ da mira ne bude;
s tim zeh¹²⁷ mamaluke¹²⁸, razbih krvne ljude
Kamsone, prilike ove da te bûde.

35.

Stan' se anda gore, privež' Božje meče,
vnožinom na Ugre gani se bludeće:
tako meni vire, čuvat ću ti pleće,
otac te v potire ostaviti ne će.

36.

S Kazuli je norost¹²⁹ tebi vojevati,
vitezovov množnost ludo skončavati¹³⁰,
drugamo nas vridnost srićom će peljati,
gdi nam Božja zmožnost vred¹³¹ će pomagati.

37 .

Često me škodnoga Izmael¹³² činjaše,
još od straha moga konac prijimaše;
od Tame¹³³ strašnoga vsaki se bojaše,
neg od uma tvoga vojska mu padaše.

¹²⁶ zapričke – zapreke

¹²⁷ zeh – uzeh, pobijedih

¹²⁸ mamaluke – zarobljenike koji su usključeni u vojsku

¹²⁹ norost – ludost

¹³⁰ skončavati – pogibati

¹³¹ vred – brzo

¹³² Izmael – perzijski šah

¹³³ Tame – Tamal, perzijski šah

38.

Večkrat smo prilikom mi Ugre razbili,
veseljem ter dikom za robje vodili,
sad ni triba žitkom da b' dalje hodili
nit kasnim dobičkom¹³⁴ da bi se mutili.

39.

Ne boj se da jakost hoće dojt Ugrinu,
zač znam da je linost vsagda v kaurinu¹³⁵,
samo da mu ni gost stupil v domovinu,
sused mni, da j' jur prost za pojt pomoći mu.

40.

Pred manom ćeš pojti, nemoj se bojati,
naš Mahomed¹³⁶ sveti put će ti ravnati;
pak gljej što ću t' reti: imaj, sinko, znati,
sriću je k jakosti lipo prilagati¹³⁷.«

41.

Sultan Sulimanu Alekti to reče,
ter kê sobom ganu zmije, gade, kače¹³⁸,
u njega navrnu ča more najjače,
da tome poganu vse srce rastoče.

¹³⁴ dobičkom – pobjedom, dobitkom

¹³⁵ kaurinu – krščaninu

¹³⁶ Mahomed – Muhamed, prorok islama

¹³⁷ prilagati – dodavati

¹³⁸ zmije, gade, kače – gmazove, otrovnice

42.*

Počehu paziti po posteli strašnoj,
cara podbadati u misli opačnoj;
on gore skakati začé v moći žalnoj,
ne moguć ležati v ljutosti nesmernoj.

43.

Buši¹³⁹ v prsa rukom, v srce pak vsakuda,
stoji vika z bukom, pada jad povsuda,
vru mu jetra žuhkom krvom nazanuda¹⁴⁰,
projde srd kot vrutkom¹⁴¹ od uda do uda.

44.

S tim rado Alekte totu bê nestalo,
kad jur srce zmete¹⁴², kô biše prespalo:
»Oružje neg dajte, oružje!« vikalo,
»već dalje ne stojte, jer sam se zburkalo¹⁴³.

45.

O ti¹⁴⁴, kí batrivost«, reče, »nadahajaš
i k veliku zmožnost činjenju podavaš,
v meni sada jakost zavsím povekšavaš,
akoprem tu mudrost kot človik skazivaš.

* Petrova strofa

¹³⁹ buši – tuče

¹⁴⁰ nazanuda – natrag

¹⁴¹ vrutkom – slapom, vodom (iz vrutka, izvora)

¹⁴² zmete – smete, prestraši

¹⁴³ zburkalo – uznemirilo, uzburkalo

¹⁴⁴ ti – Alah

46.

Ovo grede u rat Suliman onamo
kaursku moć amat¹⁴⁵, kako kažeš kamo,
na konju će plavat v krvi simo tamo,
varoše užigat, grade da skončamo.«

47.

Pak se zdri¹⁴⁶ z postile, srdit zapoveda,
da se v tabor dile¹⁴⁷ vsi veziri vreda¹⁴⁸,
beg z timarom¹⁴⁹ vdile polak svoga reda
z bornim ljudstvom mile konje da opseda¹⁵⁰.

48.

To zreče na vrime, još nî sunce van šlo,
da j' carevo ime vsu zemlju obašlo,
naručajuć vsime ča se j' živo našlo
da b' vse tursko sime prece¹⁵¹ skupa došlo.

¹⁴⁵ amat – lomit

¹⁴⁶ se zdri – izvučē (se), ustane

¹⁴⁷ dile – odlaze

¹⁴⁸ vreda – brzo

¹⁴⁹ z timarom – sa svojim timarima, suradnicima

¹⁵⁰ opseda – uzjašu

¹⁵¹ prece – odmah

49.

I jur v Drinopolju¹⁵² velikoga travna¹⁵³
vnogu tursku silu vizir¹⁵⁴ v tabor ravna,
vsak čauš¹⁵⁵ kot vilu drči¹⁵⁶ konja spravna
vojsku glaseć velu, kâ j' pala¹⁵⁷ jur davna.

50.

Medtim i Suliman na konja se zmakne
da idu ž njim v divan¹⁵⁸, vizirom namagne¹⁵⁹,
idu kon¹⁶⁰ brig jedan ne dugo za skadnje,
gdi jim poda čudan riči nenavadne¹⁶¹:

51.

»Vi junaci rukom, veziri i paše,
da ja ladam ljudstvom, to j' z pameti vaše¹⁶²;
vi ste kîh čuvarstvom stoje moći naše,
kîh ruke v šužanjstvo kaure mi daše.

¹⁵² Drinopolju – Adrijanopolu; grad u Turskoj

¹⁵³ velikoga travna – svibnja

¹⁵⁴ vizir – tj. Mehmed Sokolović

¹⁵⁵ čauš – turski niži vojni zapovjednik

¹⁵⁶ drči – trči

¹⁵⁷ pala – došla

¹⁵⁸ divan – vijeće

¹⁵⁹ namagne – namigne, pokaza

¹⁶⁰ kon – kod

¹⁶¹ nenavadne – neobične

¹⁶² to j' z pameti vaše – to vi mislite; dodvorava se vojnim zapovjednicima kao da su oni zaslužniji od njega.

52.

V kakovoj smo sriće, dobro promislite;
jakost moja ne će da s mirom ležite,
neg ću da još veće hrabreno dobite,
puške, strile, meče ada pripravite.

53.

Z ovim smo kaurom imanja zavjeli¹⁶³,
kî vole haračom plaćati od seli¹⁶⁴,
neg da b' desnom rukom sprot nam se podeli¹⁶⁵,
z ovim musulmanom poštenje se deli¹⁶⁶.

54.

Da jošće su niki kî suprot nam mašu,
zubi cire britki na srditost našu;
norci¹⁶⁷ su veliki, da sami ne kažu,
da zmed njih malo kî kripostjom ne lažu.

55.

To su kî prez glave vojaju, Ugrini
gibljuć se kot plave potrene v dubini¹⁶⁸,
čim Laušu stave¹⁶⁹ mâ sablja raščini,
preskrbno¹⁷⁰ se žive v njihovoj krajini.

¹⁶³ zavjeli – zauzeli

¹⁶⁴ od seli – od sada

¹⁶⁵ se podeli – podigli

¹⁶⁶ se deli – pribavlja, pridobiva

¹⁶⁷ norci – luđaci

¹⁶⁸ kot plave potrene v dubini – kao potopljene lađe plove u dubini

¹⁶⁹ stave – stas, tj. tijelo, život na Mohaču, 1526.

¹⁷⁰ preskrbno – vrlo zabrinuto, s puno briga

56.

Istina j', ne tajim, da bi složni bili,
vč bi glavam našim sedin van izbili;
premda su na malim, vred bi nas pobili
i z misecom milim zasvim skorenili.

57.

Ali Božji biči došli su meda nje¹⁷¹,
skupost¹⁷², jalne riči¹⁷³, zlodušno spoznanje,
nî zmed njih ljubeći nauk, svitovanje,
zato im ne mneći gre orsag v skonjčanje¹⁷⁴.

58.

Božje k nam milošće očima vidimo,
ladanja¹⁷⁵ mi jošće ugarska uzmimo,
pak Tame skrovišće lahko posvojimo,
kad zavsims na nišće¹⁷⁶ Ugrina stavimo.«

59.*

Ovo pod otajno njima govoreći,
razgljeda ih spravno vâs na boj hlepečí¹⁷⁷;
vsaki mu se snažno naklanja čudeći,
još jim srce stalno čini svidočeci:

¹⁷¹ meda nje – među njih

¹⁷² skupost – škrtost

¹⁷³ jalne riči – zavist

¹⁷⁴ v skonjčanje – u propast

¹⁷⁵ ladanja – vladanje, državu

¹⁷⁶ na nišće – na potpunu propast

* Petrova strofa

¹⁷⁷ hlepečí – želeći, težeći

60.

»Smim vam se prikljeti¹⁷⁸ v jedinoga Boga
i misec kî sveti zvrh meča ovoga,
da me noćas zvesti¹⁷⁹ v kipu¹⁸⁰ otca moga
sam Mahomed¹⁸¹ sveti zvrhu dela toga.

61.

I Arslan z Budina ovo piše meni,
da te bit, nî dvojna, Ugri predobljeni.
Ovo sluge verna nut list donešeni
z dijaka¹⁸² prestolna, nek bude zglaseni¹⁸³.«

62.

Tad dijak otprivši listak reče glasan:
»Gospod 'ne najviši, ovo j' šužanj Arslan,
ki vezirstvom bivši budinskim opasan,
glavu ti nagnuvši, list šalje ne kasan.

¹⁷⁸ prikljeti (se) – posegnuti, zakleti se

¹⁷⁹ zvesti – obavijestiti

¹⁸⁰ v kipu – u liku

¹⁸¹ Mahomed – Muhamed, prorok islama

¹⁸² dijaka – pisara

¹⁸³ nek bude zglaseni – neka se obavijesti (o budućem vojnom pohodu)

63.

Potom za kršćane ako ćeš što znati,
jur su se vsudane¹⁸⁴ jeli¹⁸⁵ k zlu spuščati,
Karol¹⁸⁶ i ne stane spravišća spravljati,
vnogih vēr načine misleć opčinjati¹⁸⁷.

64.

Gotova im vojska tamo ni nijedna,
niti misli norska pamet¹⁸⁸, da b' potrebna:
žeru, štuju zlahka Maksimilijana¹⁸⁹,
nut lipa prilika na drugo nam dana.

65.

Ugri su pak ljuctvo kruto neskrbljivo¹⁹⁰,
meju sobom vnoštvo jako nastorljivo¹⁹¹,
vojske poglavarstvo zavsिम nemarlivo¹⁹²,
ki b' vridan glavarstvo, na njega svadljivo.

¹⁸⁴ vsudane – posvuda

¹⁸⁵ jeli – počeli

¹⁸⁶ Karol – Karlo V., rimski car (1500–1558)

¹⁸⁷ vnogih vēr načine misleć opčinjati – da svim vjerama ugoditi

¹⁸⁸ norska pamet – luda pamet

¹⁸⁹ Maksimilijana – Maksimilijan (1527–1576), hrvatsko-ugarski kralj i rimsko-njemački car iz obitelji Habsburga.

¹⁹⁰ neskrbljivo – nemarno

¹⁹¹ nastorljivo – prkosno, zlobno

¹⁹² nemarlivo – lijeno, nehajno

66.

K vojski, gospodine, ako kad prilika
biše, da ne zgine, ka j' sada tulika,
moj svet je z istine i misal istinska,
da slap rikne krvne med njimi protika¹⁹³.«

67.

Čujući nauke veziri Arslana
i cara odluke, koja bî spoznana,
ne daše odmutke¹⁹⁴ z toga puta znana,
neg mu j' od vsih ruke volja objimana.

68.

Z Ažije velike po malem vrimenu¹⁹⁵
zonkraj mora vojske silne k njemu renu¹⁹⁶
iz Meota mlake vnoga Tatarinu,
i vse ham bojnike¹⁹⁷ Prekopitan¹⁹⁸ zdvignu.

¹⁹³ da slap rikne krvne med njimi protika – da će poteći rijeka njihove krvi

¹⁹⁴ odmutke – kašnjenja

¹⁹⁵ po malem vrimenu – uskoro, ubrzo

¹⁹⁶ renu (renuti) – tjeraju, gone

¹⁹⁷ ham bojnike – careve vojnike, stajaću vojsku

¹⁹⁸ Prekopitan – prevlaka između Krima i kopna (ruski: »perekop«).

69.

Deliman, vitez mlad, ovih glava biše,
veloga hama¹⁹⁹ tad kî se sin zoviše,
dvajset i pet hiljad vse z luki brojiše,
kih izbirat zarad²⁰⁰ toga puta htiše.

70.

Kako poplav²⁰¹ hitra vojska mu j' batriva²⁰²,
štimal bi da zvedra naglu smrt doziva,
svak s konjem kot z jidra oružan dospiva,
nit ga vod al vitra²⁰³ sila ne zdrživa.

71.

Ta Deliman²⁰⁴ biše, kî hodeć v krajine,
grade i varaše gljedaše novine,
v Galati zgljedaše oči Kumiline²⁰⁵,
carove najlipše hćere ter jedine,

72.

koje vlasi lipši tako ga zvezaše,
da srca otprivši, v nju stavit željaše,
oči neg uprivši, takov pogljed daše,
da vsom moćom padši prez nje vmrit htijaše.

¹⁹⁹ hama – cara, gospodara

²⁰⁰ zarad – radi, zbog toga

²⁰¹ poplav – bujica, poplava

²⁰² batriva – hrabra

²⁰³ vod al vitra – ni voda ni vjetar

²⁰⁴ Deliman – na drugom mjestu Krim-beg

²⁰⁵ Kumiline – Kumila (Mirmaka), udana za Rustan bega, Sulejmanova sina

73.

K domu se povrne da pred vojskom pride,
brže Kumiline da ga oči vide,
timtoga mu svane da se vkanjen²⁰⁶ najde,
jer v ljubav Rustane²⁰⁷ Kumila odajde²⁰⁸.

74.

Nepokojan veće, turobne mu oči,
prestat nigdir ne će, pune suze toči,
srce mu trepeće, v čemeru se moči,
nego da ne steče u dne i u noći.

75. *

Oh Bože, ča ženski sam obličaj²⁰⁹ može,
koi cvit junački tako vred premože,
nî sin človičanski tako tvrde kože
koga, kad će, taki²¹⁰ ovi spol ne zmože²¹¹.

76. *

Ima neč u svojoj divojka naravi,
ča z naturom u njoj višni Bog postavi,
jer čim je mlahavoj već moći i glavi,
z tim je vse u većoj človičkoj ljubavi.

²⁰⁶ vkanjen – prevaren

²⁰⁷ Rustane – umjesto Rustana, zbog rime!

²⁰⁸ odajde – ode, bude predana

* Strofe 75., 76., 77., 78. i 79. su Petrove.

²⁰⁹ ženski [sam] obličaj – ženski lik, obraz

²¹⁰ taki – odmah

* Petrova strofa

²¹¹ zmože – pobijedi, svlada

77.

Samima očima kad će da govori,
kako z strilom ž njima srdašce umori,
otud nestanoma²¹² tužni človek gori,
bolje bi veoma da ga smrt umori.

78.

Sam on, ki j' s prvine zlu ljubav otiral,
sagda j' od kupine²¹³ žitka cvit²¹⁴ zastiral,
da, kî j' tad medvene tila slasti²¹⁵ zbiral,
ne zbavi²¹⁶ se brane²¹⁷ dok bude umiral.

79.

Da b' Deliman ludi prvič ljubav pustil,
bil bi meju ljudi vridniji glas shustil²¹⁸,
al buduć da j' ćudi zloj uzdu prepustil,
triba j' da se trudi trudom²¹⁹, v kî se j' spustil.

* Strofe 77., 78. i 79. su Petrove

²¹² nestanoma – neprestano, bez prestanka

²¹³ kupine – trnja

²¹⁴ žitka cvit – mladost, »mladi život«

²¹⁵ medvene [tila] slasti – medene slasti

²¹⁶ ne zbavi – neće se osloboditi

²¹⁷ brane – obrane

²¹⁸ shustil – stekao

²¹⁹ triba j' da se trudi trudom – triba, trudi, trudom:
igra riječima!

80.

Čuvaj se ovoga, veziru Rustane,
da gde traga tvoga na putu ne stane²²⁰:
Deliman steškoga²²¹ preboli te rane,
gljej se²²² psa stekloga²²³ da t' je ne povrne.

81.

Za Tatari idu pet strašnih šeregov²²⁴,
kî je vide, mnidu da j' magla z beregov²²⁵,
v njih Harapi²²⁶ pridu u priličju vragov²²⁷
tere v konak sidu²²⁸ nad Drinopolj carov.

82.

Vsak šereg junaki šest tisuć imiše,
ki se trimi vsaki poboriti smiše,
kako vidovinski²²⁹ dar mu konj letiše,
vâs spravan delinski²³⁰, obrtan²³¹ odviše.

²²⁰ da gde traga tvoga na putu ne stane – da ne stane
na tragu tvoga puta (života), da te ne pogubi

²²¹ steškoga – teško

²²² gljej se – čuvaj se

²²³ stekloga – bijesnoga

²²⁴ šeregov – četa, množina

²²⁵ z beregov – s obala, s riječnih nasipa

²²⁶ Harapi – Arapi

²²⁷ u priličju vragov – kao đavoli

²²⁸ sidu – stignu, sjednu na cilju

²²⁹ vidovinski – čudesan, bajkovit

²³⁰ delinski – junački (od delija)

²³¹ obrtan – opremljen

83.

Ti su kî [s] sultanom zbiše²³² Kazul-pašu,
doskočiše čidom²³³ na smrt kralj' Laušu²³⁴,
nespeti oklopom nit pancirom jašu,
prez šćita desnicom na kaure mašu.

84.

Amirašen vitez ide pred ovimi,
črneć se vrli knez harabski²³⁵ med njimi;
konj mu j' Karabul prez nijedne krivini²³⁶,
pod njim se pini²³⁷ brz z skoki oholimi.

85.

Da se v Arabije ta Karabul, vele,
skroz vitrov izbije iz kobile bele;
lahko verovat je, zač ni takve strele,
lastovic niti jê, kê b' mu tek prezele²³⁸.*

86.

Amirašu slide drugi tri glavari:
jedan bî Olinde, u razumu stari²³⁹,
koji umom zvede na to svoje stvari
da, kî vojskom ide, posluh mu ne kviri.

²³² zbiše – poraziše

²³³ čidom – čida: koplje (tur.)

²³⁴ Laušu – Ljudevitu, Ljudoviku

²³⁵ harabski – arapski

²³⁶ prez nijedne krivini – bez ijedne greške

²³⁷ pini – pjeni

²³⁸ prezele – pretekle; * lastovic niti jê, kê b' mu tek prezele – nema te lastavice koja je od njega brža

²³⁹ u razumu stari – razborit

87.

Kralj veli Menetan Širije zibrani,
z Arabije pozvan da Širiju brani,
sina, kî j' Hamujvan²⁴⁰, otpravi v te strani,
a tretí Demirhan bî imenovani,

88.

ki tako jak biše, da večekrat jakost
elefanta²⁴¹ smiše ladat²⁴² njegov kripost,
z korenóm hrast zdriše Demirhana zmožnost,
moći car nimaše k njegovej spodobnost.

89.

Peti zapovidnik zvaše se Alderan,
koga brat rojenik biše ta Demirhan;
ov, buduć učenik²⁴³, vaš znaše Alkoran,
vsake fele pisnik²⁴⁴ za tolmača²⁴⁵ zibran.

90.

Sada mamaluki vrve²⁴⁶ za ovimi,
jošće glavár niki ne biše nad njimi,
jer od cara ruki bihu neg dobljeni,
v harač njegov žuhki znovič prisiljeni.

²⁴⁰ Hamujvan – Hamrivan, sin velikoga kralja xxxxxx

²⁴¹ elefanta – slona

²⁴² ladat – vladati, posijediti

²⁴³ učenik – učenjak

²⁴⁴ pisnik – dijak, pisar

²⁴⁵ tolmača – prevoditelja, tumača

²⁴⁶ vrve – hodaju, stupaju

91.

Tad jim Kair-bega za vezira dahu,
Mehmet Junu zloga pašu zad spuščahu,
ar se sultan njega i vnogi bojahu
i na čast staroga²⁴⁷ dvignut ne smijahu.

92.

Ovih be dvajseti tisuć konjanikov,
usta lakomosti kako gladnih vukov,
premda vnoge časti tu biše vojnikov,
znaše jih složiti nauk Sulimanov²⁴⁸.

93.

Zatim se rivaše Čirkasov²⁴⁹ vnožina,
pet po deset braše jezeri²⁵⁰ zavsima,
v polju se širaše kakono pučina,
Zinci tu red daše, Gete, Baršte²⁵¹ ž njima.

94.

Ti sami med sobom glavara činiše,
on se Ajgaš-pašom, bič vojske, zoviše,
i vridno imenom ovim prozvan biše,
jer vnogim orsagom i gradom škodiše.

²⁴⁷ staroga – vođe, zapovjednika

²⁴⁸ znaše jih složiti nauk Sulimanov – »svi su bili muslimani«

²⁴⁹ Čirkasov – Čerkeza; Čerkezi su skupina naroda koja živi na Kavkazu. Suniti.

²⁵⁰ jezeri – tisućâ

²⁵¹ Zinci tu red daše, Gete, Baršte – imena plemena (naroda)

95.

Vnoštvo Ajgaš-paše slide Zagatari,
ki su iz najdalje Šcitije Tatari;
vsak zelen nosaše tumban²⁵² i z glavari
z Turci virovaše Alkorana stvari.

96.

Ovi kako mravi pogrnuhu²⁵³ zemlju
već neg v brigh bravi²⁵⁴ al snopi u polju,
krepki, friški, zdravi miču čide²⁵⁵, sablju,
svijaju horugvi²⁵⁶ uznoseći sulju²⁵⁷.

97.

Ovi v takvo misto nisu se ganuli,
ko nisu vse čisto v harač obrnuli
ali z puna v pusto zavsım ne rinuli,
v kim godar su listo jednuč osvanuli.

98.

Jošće proti Turkom kad su vojevali,
malo da ih končom²⁵⁸ nisu iskončali,
neg da našim grihom još su je pušćali
i Božjom kaštigom zvrh nas prepušćali.

²⁵² tumban – turban

²⁵³ pogrnuhu – pokriše

²⁵⁴ bravi – ovce, stoka

²⁵⁵ čide – koplja

²⁵⁶ horugvi – zastave

²⁵⁷ sulju – sulicu

²⁵⁸ končom – posvema

99.

Musulmane Šcita, vim, razbi Tamberlan,
vlovi Bajazeta sina²⁵⁹ veliki han;
još onda propeta bič Boga²⁶⁰ nam bi znan,
da za ljudi svita misli kot razigran.

100.

Nigdar ne mogaše Šcitijane dobit
nit se komu daše u pogibel podbit,
Mitridates htiše vsih nekada pobit,
al zbitu²⁶¹ moraše vojsku nazad vodit.

101.

Preveliku Rimljan zmožnost začuli su,
al se v jaram silan njim podali nisu;
Aleksander bi znan kako jaki jesu,
kad se zaston²⁶² jedan ž njim rvali²⁶³ jesu.

102.

Na četiri dela ovi su jahali,
z dvanajst tisuć cela lukom se pasali,
Harapina vela niki su slušali,
Uldair, Lehela, Turančen ostali.

²⁵⁹ sina – možda treba čitati: živa

²⁶⁰ propeta bič Boga – bič Božji

²⁶¹ zbitu – razbijenu, poraženu vojsku

²⁶² zaston – uzalud

²⁶³ rvali – ratovali

103.

Silna mora pesak kî bi znal zibrati,
hecinije²⁶⁴ listak i vnogi prebrati,
on bi cara brojak vojske mogal znati
i šeregov rojak pravo razgljedati.

104.

Kî god Sulimana iduć vojskom čuje,
polak musulmana vsak tamo šetuje,
vsaki na krščana svoj jad²⁶⁵ povekšuje,
da vidi skončana, vsaki se raduje.

105.

Ar za Induš Turčin vodom ne stanuje
nit ljuctva on način caru haračuje,
Atapalika sin još kralja šetuje,
želeć znat kavurin kako se skončuje.

106.

Joh, kamo oblak ta hoće se spuščati
al koju stran svita misli zalijati, –
oh, kako srdita Boga će spoznati,
komu će strahota ova dodijati!

²⁶⁴ hecinije – zumbula

²⁶⁵ jad – mržnju

*Nicolaus Graue van Serin, Overste en Gouverneur
binnen de stadt en vreesing Zigetn in Hungarien.*

Nikola Šubić Zrinski

107.

Kot nebo oblaki vsu zemljo pokrihu
šeregi veliki, za vsih stran dospihu,
još z Ažije Turki – ti se ne brojihu,
nit Evrope puki kî tu dovrvihu²⁶⁶.

²⁶⁶ dovrvihu – stigoše, dođoše